

Monika Sulik

ORCID 0000-0003-0000-5744

WPROWADZENIE

Søren Kierkegaard w połowie XIX w. pisał: „Czymże jest edukacja? Myślę, że to droga, którą przechodzi pojedynczy człowiek, aby poznać samego siebie; a kto tej drogi nie dopełni, mało wyciągnie korzyści z faktu, że się urodził w najbardziej oświeconej epoce” (Kierkegaard, 1969, s. 45). Słowa te zdają się być tropem, którego nie można zbagatelizować, a w kontekście rozważań podjętych na łamach bieżącego numeru mają szczególne znaczenie. Jednym z narzędzi poznania zarówno w sensie ogólnym, jak i osobistym jest słowo. Poznanie bowiem odbywa się głównie przez słowo. Tymczasem, jak pisał Tadeusz Konwicky w *Kalendarzu*, *i klepsydrze*: „Nikt już nie panuje nad słowem. Słowa leją się z ust rozwrzeszczanych tłumów, z głośników radiowych i telewizyjnych, z milionów książek i gazet, z magnetofonów i adapterów, z wieców i kościołów, z nielegalnych druków i z kosmosu. Ogromne rzeki zatrutych słów płyną znikąd donikąd. Wielkie chmury martwych słów unoszą się do stratosfery. Niebotyczne góry kamienieją z żużlu spalonych słów. Słowo jest śmieciem. Słowo jest najtańszym opakowaniem plastikowym. Słowo jest kłopotliwym odpadkiem współczesnej cywilizacji” (Konwicky, 2011, s. 198–199).

W obliczu tej myśli szczególnie cenne i wartościowe są słowa i teksty, które zatrzymują, inspirują czy też skłaniają do konsekwentyzacji oraz refleksji nad sobą, światem i innymi. Teksty, które mają wymiar edukacyjny i rozwojowy w szerokim znaczeniu tego słowa, a właśnie takimi są w mojej ocenie te prezentowane na łamach bieżącego numeru „Edukacji Dorosłych”. Artykuły prezentowane w numerze 2/2025 łączy jeszcze jedno – oscylują wokół kategorii andragogicznej, jaką jest rozwój – wielokontekstowo i wielowymiarowo.

I tak w pierwszym prezentowanym artykule w ramach działu **Studia nad kondycją edukacji dorosłych** Danuta Wiśniewska w artykule *Neoliberalizm w edukacji akademickiej, czyli uwikłanie modelu tradycyjnego uniwersytetu w gospodarkę wolnorynkową* stwarza okazję, by zapoznać się ze współczesnymi problemami dotyczącymi przestrzeni akademicką. Autorka podjęła refleksję nad szkolnictwem wyższym w czasach dynamicznego rozwoju gospodarki wolnorynkowej i wszechobecnych idei neoliberalnych. Tekst ten stanowi przyczynek do krytycznego namysłu nad przyszłością uniwersytetów.

Z kolei w dziale **Współczesne konteksty edukacji dorosłych** dzięki opracowaniu Katarzyny Nosek-Kozłowskiej pt. *Wykorzystanie badań biograficznych w polityce społecznej – perspektywa procesów edukacyjnych i rozwoju społecznego dorosłych* mamy okazję pochylić się nad potencjałem oraz możliwościami zastosowania badań biograficznych w kontekście polityki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w analizie procesów edukacyjnych i rozwoju społecznego dorosłych. W artykule podkreślono także znaczenie badań biograficznych w identyfikowaniu nierówności społecznych, wspieraniu rozwoju jednostek oraz projektowaniu rozwiązań edukacyjnych dopasowanych do indywidualnych potrzeb.

W dziale **Poszukiwania badawcze andragogów** zaprezentowane zostały trzy teksty. Pierwszy z nich, autorstwa Hanny Solarczyk pt. *Adaptacyjność uczenia się dorosłych jako nowa kategoria analityczna w polskiej andragogice*, jest skoncentrowany na adaptacji i adaptacyjności uczenia się. Autorka w celu przezwyciężenia fragmentaryczności dotychczasowych ujęć zaoferowała nowe – zintegrowane i dynamiczne – podejście do adaptacyjności uczenia się dorosłych, zaproponowała nową definicję tego pojęcia oraz jego teoretyczny konstrukt. Atutem nowego ujęcia jest postrzeganie adaptacyjności nie jako statycznej cechy/zdolności osoby dorosłej, lecz jako dynamicznej kompetencji, która może być świadomie kształtowana w procesie edukacji.

Jako kolejny w tym dziale został opublikowany artykuł autorstwa Anity Teieli pt. *Edukacja seksualna dorosłych: między tabu a potrzebą – rozwój psychoseksualny w perspektywie uczenia się przez całe życie*. W tekście przedstawiony został przegląd najnowszych badań oraz publikacji poświęconych edukacji seksualnej osób dorosłych, z uwzględnieniem jej roli w psychoseksualnym rozwoju jednostki oraz znaczenia w kontekście uczenia się przez całe życie. Artykuł podejmuje próbę przełamania społecznych i kulturowych tabu dotyczących seksualności dorosłych oraz wskazuje na potencjał edukacji seksualnej jako narzędzia wspierającego zdrowie i jakość życia w różnych fazach dorosłości.

Z kolei trzeci tekst w prezentowanym dziale, autorstwa Agnieszki Majewskiej-Kafarowskiej oraz Dobrosławy Smugorzewskiej pt. *Aktywność artystyczna seniorów jako czynnik kształtujący subiektywną jakość życia – komunikat z badań*, jest próbą analizy znaczenia aktywności artystycznej dla subiektywnie odczuwanej jakości życia osób starszych. Autorki analizując wyniki badań własnych wskazują, że aktywność artystyczna pełni istotną funkcję w obszarze dobrostanu psychicznego, relacji społecznych oraz poczucia sensu i samorealizacji osób w jesieni życia.

Obszary praktyki andragogicznej to dział, który zawiera bardzo interesujący poznawczo tekst autorstwa Aldony Małyskiej zatytułowany *Studentki kierunków pedagogicznych o zdrowiu i jego wartości*. W ramach artykułu podjęto problematykę znaczenia nadawanego zdrowiu przez studentki kierunków pedagogicznych. Rozpoznanie w tym zakresie dokonano poprzez analizę rang nadawanych przez respondentki zdrowiu jako symbolowi szczęścia i wartości osobistej

w zestawieniu z innymi kategoriami przedstawionymi badanym do oceny. Zagadnienie to wydaje się znaczące zarówno w kontekście poznawania świadomości zdrowotnej i nastawienia prozdrowotnego badanych studentów, jak również realizowania przez te osoby w przyszłości w ramach misji zawodowej procesu kształtowania postaw zdrowotnych uczniów i wychowanków.

W kolejnym dziale, z zakresu **Teorii i praktyki andragogicznej za granicą**, Mariia Oliinyk oraz Sergii Volos w tekście: *Andragogika i rozwój kompetencji obywatelskich: formowanie świadomości obywatelskiej specjalistów w kontekście doświadczenia europejskiego* podjęli kompleksową analizę roli andragogiki w rozwijaniu kompetencji i świadomości obywatelskiej wśród specjalistów w kontekście doświadczeń europejskich. W artykule przeanalizowano ewolucję polityki UE od wąskiego podejścia zawodowego do holistycznych strategii uczenia się przez całe życie, w których priorytetem jest włączenie społeczne, krytyczne obywatelstwo i zrównoważony rozwój.

W dziale **Z historii edukacji dorosłych** zaprezentowany został tekst Jacka W. Włodarczyka oraz Tomasza Maliszewskiego pt. *Przyczynek do historii uniwersytetów ludowych: Katolicki Uniwersytet Ludowy Buki Marii na tle dziejów Małego Buczka*. Autor prezentuje zapomnianą instytucję oświaty dorosłych działającą w latach 1928–1937 w środowisku wiejskim na terenie Krajny. Tekst stanowi interesujący przyczynek do dziejów pozaszkolnej oświaty dorosłych dwudziestolecia międzywojennego na polsko-niemieckim pograniczu.

Prezentowany tom „Edukacji Dorosłych” kończy sprawozdanie z *III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Całozyciowe uczenie się – między wolnością a przymusem”*, Kielce, 11–12.06.2025 r., autorstwa Justyny Miko-Giedyk, dzięki któremu możemy w bardzo syntetycznej formie zapoznać się z problematyką podjętą podczas tego wyjątkowo znaczącego i inspirującego spotkania naukowego.

W tym miejscu chciałabym zaprosić Państwa do lektury numeru 2/2025 czasopisma „Edukacja Dorosłych”, ale też do wspólnego namysłu, dyskusji naukowej oraz dzielenia się słowami, które nie tylko ożywiają przestrzeń edukacyjną, ale i dają świadectwo tego, że mimo wszechobecnego zgiełku znaczeń i potoku słów są przestrzenie, gdzie słowo i refleksja w dalszym ciągu mają niezwykłą moc i rozwojową siłę rażenia. Zachętą i zaproszeniem do lektury niniejszego numeru niech staną się słowa Tadeusza Sławka: „Można więc najprościej powiedzieć, że rola refleksji humanistycznej mozołnie poruszającej się labiryntowym szlakiem polega na nieustannym uczeniu się i przypominaniu o wadze słowa jako niezbędnego warunku szacunku dla myślenia i słuchaczy będących myślenia świadkami” (Sławek, 2025).

Bibliografia

- Kierkegaard, S. (1969). *Bojaźń i drżenie. Choroba na śmierć*. Tłum. J. Iwaszkiewicz. Warszawa: PWN.
- Konwicki, T. (2011). *Kalendarz i klepsydra*. Warszawa: Wydawnictwo Gazety Wyborczej.
- Sławek, T. (2025). *Humanistyka, wędrówka po szlakach słów*. Pobrane z: <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/tadeusz-slawek-humanistyka> (dostęp: 13.12.2025).

Dane do korespondencji:

Dr Monika Sulik

Instytut Pedagogiki

Uniwersytet Śląski

monika.sulik@us.edu.pl